

УДК 159.9; 316.6

**ВИЗНАЧЕННЯ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ**

Недибалюк О. С.,

аспірантка кафедри соціальної роботи факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

Розглянуто проблему визначення основних складових соціально-психологічної готовності неповнолітніх засуджених до ресоціалізації. Проаналізовано основні результати емпіричного дослідження відповідно до складових соціально-психологічної готовності. Визначено поняття ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених. Показано, що ресоціалізаційний потенціал залежить від рівня розвитку суб'єктності, рефлексії, сформованості функції цілепокладання, поінформованість щодо професійної діяльності, наявність соціальних навичок, засвоєння стратегії асертивної поведінки. Розроблено систему прогностичної діагностики визначення ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених.

Ключові слова: соціально-психологічна готовність, ресоціалізаційний потенціал, неповнолітні засуджені, суб'єктність, цілепокладання, рефлексія, асертивна поведінка, соціальні навички.

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем у пенітенціарній сфері є підвищення ефективності ресоціалізаційного впливу на неповнолітніх засуджених в умовах виховних колоній. Особливо гостро постає визначення готовності неповнолітніх засуджених до умовно-дострокового звільнення. Тому важливо визначати рівень соціально-психологічної готовності неповнолітніх засуджених до ресоціалізації та визначення подальшого життєвого шляху неповнолітніх після звільнення.

На даний час прогноз подальшої поведінки засудженого визначається відповідно злочину, який здійснив засуджений. Багато дослідників (О.В. Беца, Т.В. Кушнірова, І.М. Калюжний) вважають, що критеріями готовності неповнолітнього засудженого до звільнення є наявність освіти, сім'ї, хобі, комунікативних навичок, гарної поведінки під час відбування покарання, активної участі в соціально-корисних заходах та інше [1, 3]. У неповнолітнього засудженого ці показники можуть бути на високому рівні, але зовнішні прояви не завжди відповідають внутрішнім особливостям особистості, наприклад, у засудженого може бути асоціальна спрямованість.

Мета дослідження – визначити ресоціалізаційний потенціал неповнолітніх засуджених.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) проаналізувати складові соціально-психологічної готовності до ресоціалізації;
- 2) емпірично визначити складові ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених;
- 3) розробити систему діагностики ресоціалізаційного потенціалу;
- 4) діагностика ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених.

Вклад основного матеріалу. На нашу думку соціально-психологічна готовність до ресоціалізації повинна включати особистісні характеристики неповнолітніх засуджених. Відомо, що рушійною силою поведінки людини є мотивація. На думку дослідників Н.Ю. Максимової, Н.І. Шевандріна, О.Л. Караман в мотиваційній сфері особистості підлітка найчастіше спостерігається наявність унікальної мотивації, яка заважає підлітку включитися в соціально схвалювану діяльність [4, 5, 9]. Ціннісні орієнтації особистості засудженого суттєво впливають на модальність змістовного аспекту мотиваційної сфери підлітка. Виробляючи систему ціннісних орієнтацій, особистість активно включається в систему суспільних стосунків, причому ціннісні орієнтації визначають тип поведінки і діяльності [2, 10]. Засуджений повинен вміти брати відповідальність за власні вчинки, аналізувати їх, відчувати, що він може впливати на подальші події свого життя. Визначення рівня рефлексії неповнолітніх засуджених є важливою складовою визначення подальшого життєвого шляху особистості засудженого. Засуджені з високим рівнем цілепокладання можуть прогнозувати власне подальше життя на волі, уявляють себе суб'єктом власної життєдіяльності [7]. Це дає позитивний прогноз ресоціалізації засудженого. В роботі з неповнолітніми засудженими потрібно зважати на індивідуально-типологічні характеристики особистості (наявність акцентуацій, психопатій).

Одним із важливих показників соціально-психологічної готовності неповнолітніх засуджених є поінформованість щодо професійної діяльності [8]. Коли засуджений звільняється з виховної колонії, він стикається з проблемою влаштування на роботу, вибору професійної діяльності, яка має відповідати його реальним можливостям. Наявність у неповнолітніх засуджених високого рівня соціальних навичок, в які входить і рівень комунікативної компетентності, є важливою складовою соціально-психологічної готовності до ресоціалізації. Ці уміння є важливими для адаптації засудженого до умов суспільства, налагодження соціально-корисних зв'язків. Однією із повторних причин потрапляння неповнолітніх засуджених до виховних колоній може бути відсутність компетентної поведінки в ситуації фрустрації, невміння знаходити вихід з конфліктних ситуацій. Тому одним із складових соціально-психологічної готовності до ресоціалізації є наявність у засудженого асертивної поведінки в ситуаціях перешкоди, провокуючих ситуаціях, справедливої та не справедливої критики.

Для ресоціалізації особистості засудженого важливо наявність та підтримання позитивних соціальних зв'язків з сім'єю, друзями як в умовах виховної колонії так і після звільнення [1, 3]. Одним із складових соціально-психологічної готовності засуджених до ресоціалізації є інформація про ситуацію розвитку неповнолітнього до засудження, його поведінку, соціальну ситуацію розвитку.

Особистісний компонент соціально-психологічної готовності неповнолітніх засуджених до ресоціалізації включає такі підкомпоненти: індивідуально-типологічні особливості особистості, мотивація, самосвідомість (суб'єктність, цілепокладання, рефлексія). Когнітивний компонент соціально-психологічної готовності до ресоціалізації включає:

соціальні навички, асертивна поведінка, поінформованість щодо професійної діяльності. Поведінковий компонент включає наявність та оцінка стосунків засудженого з однолітками, з персоналом, аналіз діяльності неповнолітніх засуджених та їх зв'язки на волі.

В емпіричному дослідженні використані такі методи: характерологічний опитувальник (К. Леонгард); мотиваційний тест (Хекхаузен); метод нарративу (О.М. Назарук); інтегративна напівпроективна методика «Лінія життя» (Н.Ю. Максимова); авторська методика – твір «Мій звичайний день через 10 років»; авторська методика «Резюме»; авторська методика визначення спрямованості особистості неповнолітніх засуджених (на основі методик вивчення цінностей особистості Ш. Шварца та діагностики потребнісно – мотиваційної сфери особистості О.Ф. Потьомкіної); авторський опитувальник визначення соціальних навичок.

Дослідження проводилося на базі Прилуцької виховної колонії управління ДПСУ в Чернігівській області. Число досліджуваних складало 50 підлітків чоловічої статі. З метою апробації авторських методик, а також для порівняння з неповнолітніми засудженими проводилося дослідження неповнолітніх загальноосвітньої школи (120 осіб).

За результатами апробації методик, школярів з високим та середнім рівнем цілепокладання більше майже в три рази, ніж неповнолітніх засуджених. У разі порушення взаємодії (в ситуації фрустрації) продуктивний вихід з ситуації відображений у 51% відповідей опитаних школярів і лише 34% відповідей засуджених. У 13% відповідей засуджених використовується маніпулятивна поведінка, така ж поведінка спостерігається у 3% відповідей школярів. В ситуації зіткнення з перешкодою третя частина неповнолітніх засуджених використовують агресивну поведінку, тоді як у школі ця цифра становить лише 3% [6].

В емпіричному дослідженні ми теж зважали на вид злочину, діяльність, соціальні зв'язки засуджених, але впевнилися, що важливо звертати увагу на основні складові соціально-психологічної готовності неповнолітніх засуджених до ресоціалізації.

В ході емпіричного дослідження соціально-психологічної готовності неповнолітніх засуджених до ресоціалізації було виокремлено три групи засуджених з високим, низьким рівнем готовності та групу, де результати по основним показникам були змішаними. В ході дослідження ми порівнювали дві групи засуджених з високим та низьким рівнем соціально-психологічної готовності по компонентам соціально-психологічної готовності. Підтверджували результати статистичною достовірністю відмінностей між цими групами.

Аналіз даних емпіричного дослідження показав, що основними показниками прогностичної діагностики подальшого життєвого шляху особистості засудженого є: рівень суб'єктності, рефлексії, цілепокладання (t St. – 5.5740, рівень значимості $p < 0.05$), поінформованість щодо професійної діяльності (t St. – 5.5877, рівень значимості $p < 0.05$), соціальні навички (t St. – 2.572, рівень значимості $p < 0.05$), асертивна поведінка (t St. – 2.8775, рівень значимості $p < 0.05$).

Система діагностики ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених включала такі методики: метод нарративу (О.М. Назарук);

інтегративна напівпроективна методика «Лінія життя» (Н.Ю. Максимова); модифікований нами тест комунікативних умінь Л. Міхельсона; модифікована нами методика визначення реакції на фрустрацію С. Розенцвейга; авторська методика «Резюме»; метод експериментальної бесіди.

Процедура проведення діагностики складається з двох основних етапів: груповий та індивідуальний. Спершу опитування проходить в групі (по 10 чоловік). Для того, щоб неповнолітні сиділи окремо і індивідуально виконували завдання. Групова робота дозволяє краще познайомитися з неповнолітніми засудженими, зняти психологічну напругу, яка виникає у підлітків при проведенні дослідження незнайомою їм людиною.

Потрібне таке представлення, щоб засуджені не відчували дискомфорту і напруги у спілкуванні з психологом, для створення мотивації до роботи. Щоб створити мотивацію спочатку в представленні було сказано, що результати дослідження вплинуть на умовно-дострокове звільнення. Це дало зайве напруження. Це може спровокувати підлітків відмовлятися від виконання завдання або підглядати один до одного. Для неповнолітніх засуджених було дане представлення: «Мене звуть Олена, я психолог. Психологи розробили ряд завдань, завдяки яким можна з'ясувати, які Ви, які заходи потрібно створити для Вас в колонії. Відповідно до результату ми подумаємо, як організувати ваш час, щоб було корисно і цікаво. Я пропоную Вам виконати ці завдання. Постарайтесь працювати якомога краще. Результати дослідження будуть використані з науковою метою. Спочатку ми попрацюємо в групах, а потім індивідуально».

Групова робота включала три завдання, які займали 45-50 хв. Перед роботою кожний засуджений отримав аркуш паперу і запропоновано його підписати (прізвище, ім'я, вік). Всі засуджені без заперечення підписують роботу, знаючи, що результати будуть використані з науковою метою і крім психолога, який проводить дослідження, ніхто бачити їх не буде. Порядок методик відбувався по мірі ускладнення завдання. Спочатку давалися легші завдання, а потім важчі.

Першим завданням для засуджених запропоновано модифікований тест комунікативних умінь Л. Міхельсона. Тест складається з 11 ситуацій, включає такі блоки комунікативних умінь: уміння вступити в контакт з іншою людиною; уміння звернутися з проханням; уміння відповісти відмовою на чуже прохання; уміння проявити підтримку, співчуття; уміння самому приймати підтримку зі сторони іншої людини. Інструкція: «Я Вам зачитаю різні ситуації і до них по п'ять варіантів поведінки. Виберіть та напишіть номер варіанту, який підходить для Вас».

Наступне завдання заключалося в написанні резюме. Дана інструкція: «Чи знаєте Ви, що для того, щоб влаштуватися на роботу треба написати резюме? Уявіть, що ви влаштовуєтесь на роботу, зазначте на яку саме. А тепер про себе, Вашу освіту, уміння та навички, якими Ви володієте, особистісні якості – все, що може знадобитися для цієї роботи».

Для наступного завдання був використаний метод наративу О.М. Назарук. Інструкція: «А тепер кожен з Вас має описати будь-яку значущу подію свого життя». Часто неповнолітні засуджені задають

питання «А подія яка, гарна чи погана?» Потрібно пояснити, що подія може бути будь-якою, що перше приходить в голову.

Наступний етап методики визначення ресоціалізаційного потенціалу – індивідуальний. Індивідуальна робота включала виконання двох методик, які переплітаються з методикою експериментальної бесіди, що тривають 45-50 хв. Експериментальна бесіда включає такі теми: знайомство та встановлення контакту; коло інтересів, форми проведення дозвілля; ставлення до навчання (рівень навчання, успішність); ціннісні орієнтації та моральні переконання; ставлення до себе, своїх здібностей і можливостей; життєві плани; стосунки з найближчим соціальним оточенням (родина, друзі, персонал); ставлення до своєї поведінки, зокрема, чи підліток визначає її як негативну, чи хоче щось змінити у своєму житті. Бесіда для підлітка повинна виглядати, як виконання методик. Засуджений не повинен відчувати, що психолог намагається спонукати його дати інформацію про себе. Потрібно звернути увагу, що неповнолітні засуджені можуть давати соціально схвалювані відповіді на окремі запитання. Тому в бесіді найкраще застосовувати непрямі та навідні запитання.

Під час експериментальної бесіди слід використовувати метод спостереження. Результати спостереження фіксуються в схемі спостереження: зовнішній вигляд (наявність фізичних вад, диспропорцій; охайність; наявність шрамів, тату), невротичні прояви (кусання губ, та нігтів, тремтіння рук, розхитування та совання на стільці, шморгання носом), поведінка під час бесіди (скуто, напружено, вільно, мляво, енергійно), зосередженість або відволікання під час виконання завдань, наявність жаргонних виразів. Також в схемі спостереження закодовані основні теми бесіди. Потрібно зафіксувати афектогенні зони, тобто прояснити проблемні сфери життя неповнолітнього засудженого.

Наступним завданням є виконання модифікованої методики визначення реакції на фрустрацію С. Розенцвейга. Методика складається з 12 картинок, включає такі блоки: реакція на справедливую критику, не справедливую критику, провокуючу поведінку, поведінка в ситуації перешкоди. Інструкція: «Подивись на цей малюнок. Тут зображено дві людини. Те, що говорить одна людина, записано в квадраті. Скажи, як ти думаєш, що йому відповідає інша людина». Після інструкції досліджуваному по-одному показують малюнки. Під час виконання завдання методом спостереження фіксуємо вербальні та невербальні (інтонацію, вираз обличчя, тощо) прояви досліджуваного. Якщо відповідь не зрозуміла треба попросити, щоб підліток пояснив дану відповідь. Методика переплітається з методикою експериментальної бесіди. Тому в ході методики досліджуваного запитують по темам, які зазначені в бесіді. Під час цієї методики доцільно з'ясувати коло інтересів та форми проведення дозвілля.

Наступне завдання – виконання методики «Лінія життя». Методика «Лінія життя» тісно переплітається з експериментальною бесідою. В ході методики досліджуваного запитують по темам, які зазначені в бесіді. Досліджуваний отримує аркуш паперу, де буде малювати свою «лінію життя». Методика складається з трьох послідовних етапів. Під час опису неповнолітнім свого минулого можна визначити стосунки зі своєю сім'єю,

ставлення неповнолітнього до злочину. Ставлення до навчання (рівень навчання, успішність), своєї поведінки; стосунки з найближчим соціальним оточенням можна визначити в ході опису підлітком свого теперішнього. Під час опису неповнолітнім свого майбутнього можна визначити життєві плани, цілепокладання.

Ресоціалізаційний потенціал неповнолітніх засуджених визначається за сумою балів по всіх основних показниках методики. Максимальна кількість балів становить 44 бали. Апробація методики ресоціалізаційного потенціалу здійснювалася на 30 неповнолітніх засуджених Прилуцької виховної колонії управління ДПСУ в Чернігівській області.

Розглянемо результати дослідження неповнолітніх засуджених відповідно до основних параметрів методики.

За результатами дослідження було виділено 4 групи підлітків з високим, середнім, нижче середнього, низьким рівнем суб'єктності та цілепокладання (Рис. 1).

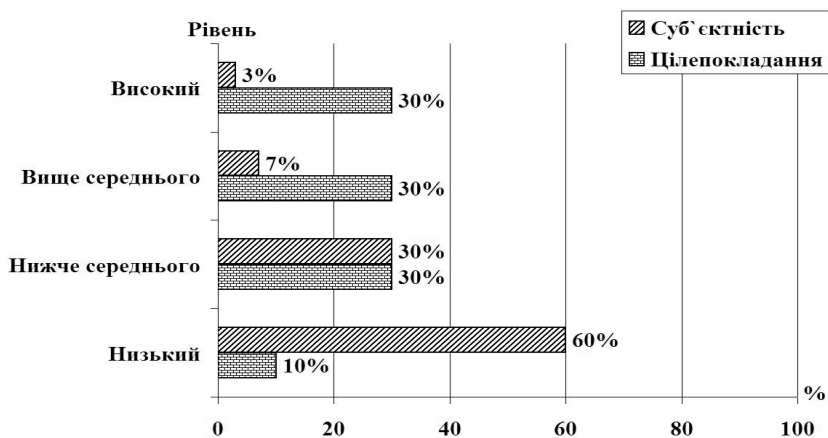

Рис. 1. Рівні суб'єктності та цілепокладання неповнолітніх засуджених

На діаграмі видно, що існують ситуації, коли засуджений має значну кількість цілей, уявляє себе в майбутньому, але має низький рівень суб'єктності. В засуджених, в яких є плани, цілі на майбутнє, але суб'єктність на низькому рівні, їх власні бажання залежать від того, що хочуть інші. Такі люди дуже залежні від думки інших та добре піддаються впливу з боку оточуючих. Дуже добре, якщо це буде позитивний вплив, але частіше за все підліток після звільнення потрапляє в старе середовище, тому є ризик рецидивної поведінки.

На діаграмі (Рис. 2) ми бачимо, лише один неповнолітній засуджений має високий рівень здатності до рефлексії. Тому підвищення рівня рефлексії гостро постає для всіх засуджених колонії.

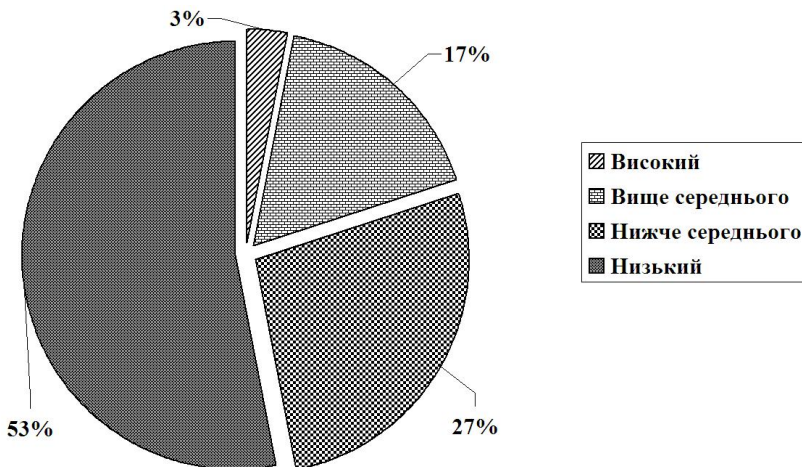

Рис. 2. Рівень рефлексії неповнолітніх засуджених

Половина неповнолітніх засуджених розуміють, які види професійної діяльності існують, яка потрібна освіта, уміння та навички. При цьому 20% засуджених мають високий та вище середнього рівня поінформованості, щодо професійної діяльності, але їх освіта, уміння та навички, особистісні характеристики не співвідносяться з бажаною професією. Наприклад, «хочу бути поваром, але освіта муляра, вмю класти плитку, робити внутрішні роботи».

Лише п'ята частина неповнолітніх засуджених використовують компетентний спосіб спілкування. Вони вмюють звернутися з проханням, проявити та прийняти підтримку і співчуття, вступити в контакт з іншими людьми. 27% опитаних засуджених використовують не компетентний спосіб спілкування з іншими людьми. Отже, в умовах виховних колоній одним із напрямів ресоціалізації має бути розвиток соціальних навичок засуджених.

В ситуації фрустрації лише 17% опитаних проявляють асертивну поведінку, зокрема, в умовах справедливої критики та перешкоди. Але в ситуаціях не справедливої критики або провокуючої поведінки засуджені частіше проявляють самозахисну або агресивну реакцію. П'ята частина засуджених використовують не асертивну поведінку в ситуаціях фрустрації. 30% засуджених майже в усіх ситуаціях використовують агресивну поведінку. Отже, з засудженими дуже важливо працювати над подоланням агресивної поведінки та навчати способам компетентної поведінки в ситуаціях фрустрації.

На діаграмі зображено (Рис. 3) результати прогностичної діагностики ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених.

Як бачимо лише десята частина опитаних має високий рівень ресоціалізаційного потенціалу, але, навіть, з цими засудженими важливо працювати по розвитку асертивної поведінки, соціальних навичок, цілепокладання та підвищення рівня суб'єктності. При цьому майже

половина неповнолітніх засуджених має низький та нижче середнього рівні ресоціалізаційного потенціалу, тому з цими підлітками потрібна поглиблена психокорекційна робота.

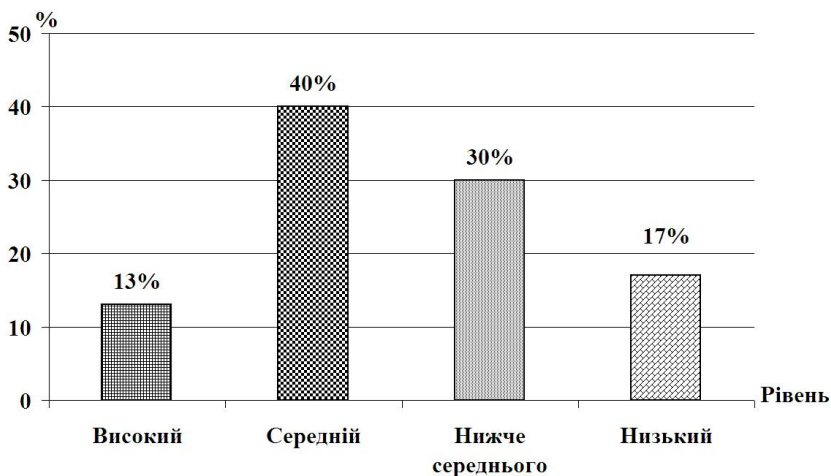

Рис. 3. Ресоціалізаційний потенціал неповнолітніх засуджених

Результати дослідження показують, що вид злочину суттєво не впливає на наявні особистісні якості неповнолітніх засуджених. Тому не потрібно класифікувати неповнолітніх засуджених відповідно до вчиненого злочину (крадіжки, грабїж, розбій, вбивство та ін) і відповідно до цього підбирати програму ресоціалізації. Термін покарання засуджених може бути різним, але особистісні характеристики можуть бути на одному рівні.

Цю методику діагностики доцільно застосовувати після однієї третини строку покарання з моменту прибуття неповнолітнього засудженого до виховної колонії. Результати методики можна використовувати для: побудови профілю особистості ресоціалізаційного потенціалу, з метою розробки індивідуальної програми психокорекційного впливу на неповнолітніх засуджених в виховній колонії; як метод моніторингу процесу ресоціалізації; визначення соціально-психологічної готовності неповнолітніх засуджених до умовно-дострокового звільнення, подальшого життєвого шляху особистості. Методику можна застосовувати за шість місяців до звільнення підлітка з колонії.

Психолог, який буде визначати ресоціалізаційний потенціал має бути підготовлений. Не доцільно, просто, дати методику проведення діагностики, а потрібне навчання психологів тонкощів проведення цієї методики. Потрібно провести тренінг для психологів виховних колоній по використанню прогностичної методики визначення ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених.

Висновки. Визначено, що на даний час ресоціалізація та підготовка неповнолітніх засуджених до звільнення залежить від виду злочину. Основними критеріями ресоціалізаційного потенціалу неповнолітнього

засудженого до звільнення є наявність освіти, сім'ї, хобі, комунікативних навичок, гарної поведінки під час відбування покарання, активної участі в соціально-корисних заходах та інше. Але важливо, щоб в основі визначення ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених були соціально-психологічні характеристики особистості. Визначено поняття ресоціалізаційного потенціалу неповнолітніх засуджених, що складається з рівня розвитку суб'єктності, рефлексії, сформованості функції цілепокладання, поінформованість щодо професійної діяльності, наявності соціальних навичок, засвоєння стратегії асертивної поведінки. Лише десята частина опитаних має високий рівень ресоціалізаційного потенціалу. П'ята частина опитаних засуджених відчують себе суб'єктами життєдіяльності. Лише третя частина можуть планувати своє життя і будувати цілі на майбутнє. Більшість засуджених не мають здатності до рефлексії. Лише п'ята частина неповнолітніх засуджених використовують компетентний спосіб спілкування та мають здатність до асертивної поведінки в ситуаціях фрустрації. Система діагностики визначає соціально-психологічну готовність неповнолітніх засуджених до умовно-дострокового звільнення. Створює можливість для розробки індивідуального плану психокорекційних впливів на неповнолітніх засуджених та визначення подальшого життєвого шляху неповнолітніх засуджених.

Список використаних джерел:

1. Беца О. В. Постпенітенціарний патронаж (Соціальна адаптація осіб, які відбули кримінальний покарання) / О. В. Беца, Т. В. Кушнірова. – К. : ТОВ «МП Леся». – 2014. – 259 с.
2. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности / А. Г. Здравомыслов. – М. : Политиздат. – 1986. – 223 с.
3. Калюжний І. М. Сім'я як головний фактор у ресоціалізації неповнолітніх засуджених / І. М. Калюжний // Матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. «Соціальна педагогіка : виклики XXI століття», 4 квітня 2014 р., м. Луганськ. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». – 2014. – Ч. 1. – С. 38-46.
4. Караман О. Л. Соціально-педагогічний портрет особистості неповнолітнього засудженого / О. Л. Караман // Вісник Харківської державної академії культури. – 2013. – Вип. 39. – С. 224-234.
5. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / Н. Ю. Максимова // – К. : Либідь. – 2011. – 520 с.
6. Недибалюк О. С. Комунікативна компетентність неповнолітніх засуджених як складова соціально-психологічної готовності до ресоціалізації / О. С. Недибалюк // Збірник матеріалів науково-теоретичної конференції «Пенітенціарна теорія та практика України очима молодих науковців», 17 квітня 2015 р., м. Київ / відп. ред. Є.Ю. Бараш, С.Г. Стеценко. – К. : Ін-т крим.-викон. служби. – 2015. – С. 167-169.
7. Недибалюк О. С. Цілепокладання як складова соціально-психологічної готовності до ресоціалізації / О. С. Недибалюк // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – Київ: Фенікс. – 2015. – Том 11: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. – Випуск 12. – С. 361-371.

8. Панова О. Б. Формирование правосознания несовершеннолетних осужденных в воспитательной колонии : монография / О. Б. Панова. – Вологда : ВИПЭ Минюста России. – 2004. – 185 с.

9. Шевандрин Н. И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности / Н. И. Шевандрин. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. – 1998. – 512 с.

10. Ядов В. А. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности [Текст] / В.А. Ядов, В.С. Магун, П.В. Борзикова и др. – Л. : Наука. – 1979. – 264 с.

REFERENCES:

1. Betsa, O.V., & Kushnirova, T.V. (2014). *Postpenitentsiarnyi patronazh (Sotsialna adaptatsiia osib, yaki vidbuli kryminalni pokarannia) [Post-penitentiary patronage (Social adaptation of persons who have served a criminal sentence)]*. Kyiv: TOV «MP Lesia» [In Ukrainian].

2. Zdravomyslov, A.H. (1986). *Potrebnosti. Ynteresy. Tsennosti [Needs. Interests. Values]*. Moskva: Polytyzdat [In Russian].

3. Kaliuzhnyi, I.M. (2014). Sim'ia yak holovnyi faktor u resotsializatsii nepovnlitnikh zasudzhenykh [A family as a major factor of juvenile convicts' resocialization]. Proceedings from The social pedagogy: challenges of XXI century '14: *Vseukr. stud. nauk.-prakt. konf. (4 kvitnia 2014 r.) – Ukrainian scientific-practical conference for student.* (268 p). Luhansk: DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka» [In Russian].

4. Karaman, O.L. (2013). Sotsialno-pedahohichniy portret osobystosti nepovnlitnoho zasudzhenooho [Social pedagogical portrait of a juvenile convicted personality]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury – Bulletin of Kharkov government academy of culture*, 39, 224-234 [In Russian].

5. Maksymova, N.Iu. (2011). *Psykhohiia deviantnoi povedinky [Psychology of deviant behavior]*. Kyiv: Lybid [In Ukrainian].

6. Nedybaliuk, O.S. (2015). Komunikatyvna kompetentnist nepovnlitnikh zasudzhenykh yak skladova sotsialno-psykhohichnoi hotovnosti do resotsializatsii [Communicative competence of juvenile convicts as a part of social and psychological readiness for resocialization]. Proceedings from Penitentiary theory and practice of Ukraine through the eyes of young scientists '15: *Naukovo-teoretychna konferentsiia (17 kvitnia 2015 r.) – Scientific-theoretical conference.* (pp. 167-169). Kyiv: In-t krym.-vykon. cluzhby [In Russian].

7. Nedybaliuk, O.S. (2015). Tsilepokladannia yak skladova sotsialno-psykhohichnoi hotovnosti do resotsializatsii [Goal definition as a component of social and psychological preparedness for resocialization]. *Aktualni problemy psykhohiui: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhohiui imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Seria: Psykhohiia osobystosti. Psykhohichna dopomoha osobystosti – Actual problems of psychology: Proceedings of the Institute of Psychology named after GS Kostiuk NAPN Ukraine. Series: Personality Psychology. Psychological help individual*, 11, 12. 361-371 [In Ukrainian].

8. Panova, O.B. (2004). *Formyrovanye pravosoznaniya nesovershennoletnykh osuzhdennykh v vospytatelnoi kolony [Formation of legal awareness of convicted juveniles in juvenile correctional facilities]*. Volohda: VYPЭ Myniusta Rossyy [In Russian].

9. Shevandryn, N.Y. (1998). *Psykhodyahnostyka, korrektsiia y razvytye lychnosti [Psychodiagnostics, correction and personal development]*. Moskva: Humanyt. yzd. tsentr VLADOS [In Russian].

10. Yadov V.A., Mahun, V.S., & Borzykova, P.V. et al. (1979). *Samorehuliatsiya y prohnozyrovanye sotsyalnogo povedeniya lychnosti [Self-control and prediction of persons' social behavior]*. Leningrad: Nauka [In Russian].

Недыбалюк Е.С. Определение ресоциализационного потенциала несовершеннолетних осужденных. Рассмотрена проблема определения основных составляющих социально-психологической готовности несовершеннолетних осужденных к ресоциализации. Проанализированы основные результаты эмпирического исследования в соответствии с составляющими социально-психологической готовности. Определено понятие ресоциализационного потенциала несовершеннолетних осужденных. Показано, что ресоциализационный потенциал зависит от уровня развития субъектности, рефлексии, сформированности функции целеполагания, осведомленность о профессиональной деятельности, наличие социальных навыков, усвоение стратегии асертивного поведения. Разработана система прогностической диагностики определения ресоциализационного потенциала несовершеннолетних осужденных.

Ключевые слова: социально-психологическая готовность, ресоциализационный потенциал, несовершеннолетние осужденные, субъектность, целеполагание, рефлексия, асертивное поведение, социальные навыки.

Nedybaliuk O.S. Determination of resocialization potential of juvenile offenders. The article examines the problem of determination of basic components of social and psychological readiness of juvenile convicts to resocialization. The personal component of social and psychological readiness to resocialization of juvenile convicts consists of individual typological features of personality, motivation, self-consciousness. The cognitive component of social and psychological readiness to resocialization includes social skills, competent behavior, awareness on professional activities. The behavioral component includes presence and estimation of relationships of convicted people with peers, with penitentiary system staff, analysis of convicted minors' activities and their relations at will. The basic results of the empirical research are analyzed on the base of the components of social and psychological readiness. The concept of resocialization potential of the juvenile convicts is defined. The article shows that resocialization potential depends on development of subjectivity, reflection, formation of a goal-setting function, awareness on professional activities, availability of social skills, mastering of competent behavior strategies. It was determined that only one in ten juvenile convicts has a high level of resocialization potential. The system of predictive diagnostic to define resocialization potential of convicted minors is presented. The capability of the diagnostic methodology was investigated in penitentiary practice.

Keywords: social and psychological readiness, resocialization potential, juvenile convicts, subjectivity, goal-setting, reflection, competent behavior, social skills.